

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Noctes Atticae

Gellius, Aulus

[Venedig], 6. Apr. 1496

Liber vndecimvs

[urn:nbn:de:bsz:31-272210](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-272210)

Atq; atq; accedit mirōs romana iuuentus:

Cui significationi contrarium est: quod itidem a ueteribus dictum est. Deq; & p̄terea pro alio quoq; aduerbio dicitur idest statim. Quod in his Virgilii uersibus existimat obscure: & insequenter particula ista posita. Est autem. Sic omnia fatis.

In peius ruere: ac retro sublapsa referri:

Non aliter: q̄ qui aduerso uix flumine lembum.

Remigiis subigit: si bracchia forte remisit:

Atq; illum in præceps pronō rapit alueus amni.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM
COMMENTARII LIBER VNDECIMVS.

De origine uocabuli terræ Italia: deq; ea multa quæ suprema appellantur deq; eius nominis ratione: ac de lege æretina. & quibus uerbis antiquitus multa minima dici solita sit.

Caput primum.

Imæus in historiis: quas orōne græca de rebus populi Romani cōposuit: & M. Varro in antiquitatibus rer; humanar; terrā italiā de græco uocabulo scripserūt quoniā boues græca ueteri lingua: ιταλοι. i. uituli uocati sunt: quoq; in italia magna copia fuerit bucetaq; in ea terra gigni: pasciq; solita sint cōplurima. Cōiectare aut ob eandē causam possimus: q; italia tunc esset armētosissima. Multāq; quæ appellat suprema: institutam in singulos dies: duar; ouiu; triginta boum: pro copia. i. boum proq; ouiu; penuria. Sed quū eiusmodi multa pecoris: armētūq; a magistratibus dicta erat adigebantur boues ouesq; alias præcii parui: alias maioris: ea; res faciebat inæqualē multæ p̄ceniore. Idcirco postea lege æretina constituti sunt in oues singulas æris deni: in boues æris centeni. Minima autem multa est ouis unius. Suprema multa est eius muneris: cuius diximus: ultra quæ multā dicere in dies singulos ius nō ē: & p̄pterea suprema appellat. i. summa & maxia. Quando igit nūc quoq; a magistratibus po. ro. more maior; multa dicit: uel minima uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellent: atq; ita. M. Varro uerba hæc legitima: quibus minima multa diceret: concepit. M. Terentio: quādo citatus: neq; respōdit: neq; excusatus ē: ego ei unū ouē multā dico: ac nisi eo genere diceretur: negauerūt iustā uideri multā. Uocabulū aut ipsū multa idē. M. Varro in undeuicesimo: rer; humanar; nō latinū: sed sabinū eē dicit. Idq; ad suā memoriā mansisse ait in lingua Samnitū: qui sunt a sabinis orti. Sed turba grammaticor; nouitia ea: κατ'αντιπροσιν: idest p̄ contrariam dictionē: ut quædam alia: ita hoc quoq; dici tradiderūt. Quū aut usus & mos sermonū is sit: ut ita & nunc loquamur: ut pleriq; ueter; locuti sunt: multam dixit: & multa dicta est. Nō eē ab re putauī notare q. M. Cato aliter dixit: nā i quarto originū uerba hæc sunt. Imperator noster: si quis ex tra ordinem depugnatū iuit ei multa facit. Pōt aut uideri consulta elegātia uitalse uerbu; quū in castris & in exercitu multa fieret: nō in comitio: nec ad populū diceret.

Quod elegantia apud antiquiores: nō de amœniore ingenio: sed de nitidiorē cultu atq; uictū dicebat: quod in uitio ponebat.

Cap. ii.

Legās hō dicebat cū laude: sed id fere uerbu; ad ætatē. M. Catōis uitii nō laudis fuit. Est nāq; hoc ai aduertere: quū in quibusdā auis: tū i libro Catōis: quī scriptus ē carmē de morib; ex quo libro uerba hæc sunt. Auaritiā oīa uitia hēre putabant:

tabat: sumptuosus: cupidus: elegans: uitiolosus: irritus: qui habebat: laudabat: Ex quibus uerbis apparet elegantē dictū antiquus: nō ab ingenii elegātia: sed q̄ nimis læto: amce-
noq; cultu uictuq; esset. Postea elegans reprehendi quidē deliit. sed laude nulla dignabat
nisi cuius elegātia erat moderatissima. Sic. M. Tullius. L. Crasso: & Q. Scauola: nō
merā elegantiam sed multa parūmonia mixtā laudi dedit. Crassus inqt erat parcissimus
elegantiū. Scauola parcorū elegantissimus. Præterea ex eodē libro Catōis: hæc est sp̄sim
& intercise cōmeminimus. Vestiri inqt in foro honeste: mos erat: domi qd̄ satis erat:
equos carius q̄ coquos emebant. Poetice artis honos nō erat. Si quis in ea re studebat:
aut sese ad conuiuia applicabat: graustator uocabat. Illa quoq; ex eodē libro p̄clare ue-
ritatis snia est. Nā uita inquit hūana p̄pe uis ferrū ē. Ferrū si exerceas cōterit: si nō ex-
erceas: tamē rubigo interficit. Itē homines exercēdo uidemus conteri. Si nihil exerce-
as: inertia atq; torpedo plus detrimenti facit q̄ exercitatio.

Catonis Veri

Qualis quātaq; sit pro particula uarietas: deq; exemplis eius uarietatis. Cap. iiii.

Vando ab arbitriis: negociisq; ociū est: & mutādī corporis gratia aut spatia/
mur: aut uectamur: quætere nōnunq̄ apud memetipsum soleo res eiusmodi
paruas quidē: minutaq; & hominibus nō bene erudiis aspernabiles: sed ad
ueterū scripta penitus noscēda: & ad scientiā linguæ latinæ: cū primis necessarias: ue-
lut ē: qd̄ forte nuper in p̄nestino recessu uesp̄ina ambulatione: solus ambulans cōside-
rabā. Qualis quātaq; esset particularū quorundā in oratiōe latina uarietas: qd̄ ḡnus ē
p̄positio pro. Aliter. n. dici uidebam p̄nifices pro collegio decreuisse: Aliter quēpiam
testem introductum pro testimonio dixisse. Aliter. M. Catonē in originē. iiii. Prælium
factum depugnatūq; pro castris scripsisse: Et item in quinto. Vrbes in insulaq; omnis p̄-
pago Illyrico esse. Aliter etiā diei pro æde Castoris: aliter pro rostris: aliter pro tribuna-
li: aliter pro concione: atq; aliter tribunum plebis pro potestate intercessisse. Sed has
omnis dictionis qui aut omnino similes: & pares: aut ulquequaq; diuersas existimaret
errare arbitrabar: Nam uarietatem istam eiusdem quidem fontis: & capitis nō eiusdē
tamen esse finis putabam. Quod profecto facile intelliget: si quis abhibeat ad medi-
tationem suam intentionem: & habeat ueteris orationis usum atq; notitiā celebriore.

Quem in modum. Q. Ennius uersus Euripidis æmulatus sit. Cap. iiii.

Vripidis uersus sunt in Hecuba: uerbis: sentētia: breuitate: insignes: illustres
q; Hecuba est ad Vlyxem dicens.

ἰὸ Δαίμων μακρὰν κακῶσ λεγὰτοσ ὄν

πείσει λόγος γαρ εκτα Δόξουντων ἰωμ.
κακῶσ Δόκουντων αὐτὸσ οὐτ αὐτομοθερεῖ. id est:

Auctoritas uero: & si male dicat: tua

Persuadebit: nam ab inexistimatis proficiens oratio.

Et ab existimatis. eadem haud'quāq; tantundem ualeat.

Hos uersus. Q. Ennius quum eam tragædiam uerteret: nō sane incōmode æmulatus
est. Versus totidem Enniani hi sunt.

Hæc tu & si peruerse dices: facile achiuos flexeris.

Nam cum opulenti loquuntur pariter atq; ignobiles.

Eadē dicta eadēq; oratio æqua nō æque ualeat. Bene sicuti dixi Ennius. Sed tñ ignobi-
les αὐτῶσ Δόξουντων. id est pro eo quod existimatis: & opulenti: ἀντι Δόκουντων

i. pro existimatis: latiffacere snia nō uident. Nam neq; omnes ignobiles α λδ' ούσι: id est iā estimati sunt: neq; oēs opulenti εϋ λδ' ούσι: id est existimati sunt.

De Pyrrhonius philosophis quædam: deq; academicis strictim notata: deq; inter eos differentia. Cap. v.

Pyrrho
nii Phi
lophi

Vos pyrrhonios philosophos uocamus: ii græcō cognomēto σκεπτικοί: id est cōmentantes appellant: Id ferme significat: quasi quæstores & cōsideratores. Nihil. n. decernūt: nihil cōstituūt: sed in quærendo semper cōsiderandoq; sunt: qd nā lit oīum reꝝ: de quo decerni cōstituīq; possit. Ac ne uidere quoq; plane q; q; neq; audire sese putāt: sed ita pati: afficiq; quasi uideant uel audiant: eaꝝ ipsa: q; affectiones istas in sese efficiāt: qualia & cuiusmodi sunt: contant: atq; insistūt. Omnīūq; reꝝ: fidē: ueritatēq; mixtis: cōfusiꝝq; signis: ueri atq; falsi ita incōprensilē uideri aiūt: ut quisquis homo est: nō præceps: uel iudiciū sui p̄dīgus his uti uerbis debeat: quibus auctore philosophiæ istius Pyrrhonē usum esse tradunt: εν μ α λ λ ο ν ο υ τ ω σ ε χ ε ι τ ο Δ Ε Η Ε Κ Ε Ι Ν Ο Σ Η Ο Υ Δ Ε Τ Ε Ρ Ω Σ: id est haud magis: si se hoc: q̄ illo habet modo: aut q̄ neutro. Iudicia enim rei cuiusq; & sinceras proprietates negāt posse nosci: & p̄cipi idq; ipsum docere atq; ostendere multis modis conantur. Super qua re phauorinus quoque subtilissime argutissimeq; decē libros composuit quos πύρρωντων τρωτων: id est pyrronicorum modorum inscribit. Vetus autem quæstio: & a multis scriptoribus græcis tractata an quid & quantum inter pyrrhonios: & academicos philosophos iter sit. Vtrique enim σκεπτικοί εφεκτικοί ασορητικοί: id est commentantes: obligantes: ambigentes dicuntur: quoniam utriq; nihil affirmant: nihilq; cōprehendi putant. Sed ex omnibus rebus perinde uisa fieri dicunt: quas φαντασιασ: id est imaginationes uisa appellāt nō ut reꝝ ipsarum natura ē: sed affectio animi corporisue est eorꝝ: ad quos ea uisa perueniunt. Itaq; omnis omnino res quæ sensus hominum mouent των τρωτων id est eorꝝ: quæ ad aliquid esse dicunt. Id uerbū significat. Nihil esse quicq; qd ex sese cōstet: nec quod habeat uim propriam: & naturam: sed omnia prorsum ad aliquid referri: taliaq; uideri esse: qualis sit eorum species: dum uidentur: q̄liaq; apud seclus nostros quo peruenerunt: creantur: non apud sese unde profecta sunt. Quum hæc autem cōsimiliter: tā pyrrhonii dicant q̄ academici: differre tamen inter sese: & p̄palia qdam: & uel maxime propterea existimati sunt: q; academici qdem ipsum illud nihil posse cōprehendi: q̄si comprehendunt: & nihil posse decerni: quasi decernūt. Pyrrhoni ne id quidem ullo pacto uideri ueꝝ dicunt: q; nihil esse uerum uidetur.

Quod mulieres Romæ p herculē nō iurauerint: neq; uiri per: Castorē. Cap. vi.

N ueteribus scriptis neq; mulieres Romana p Herculē deierāt: neq; uiri p Castorē. Sed cur ille nō iurauerūt Herculē obscuro nō ē: nā herculano sacrificio abstinet. Cur aut uiri Castorē iurātes nō appellauerūt: nō facile dictū ē. Nusq; igitur inuenire ē apud idoneos quidē scriptores: aut me hercules fœminam dicere: aut me castor uir. Aedepol autē: qd iusiurandū p Pollucem est: & uiro & fœminæ cōmune ē. Sed. M. Varro asseuerare antiquissimos uiros: neq; p castorē: neq; p pollucē deiere solitos: sed id iusiurandū fuisse tantū fœminarꝝ ex initiis eleusinīs acceptū. Paulatim tamē inscitiā antiq̄tatis uiros dicere aedepol cœpisse: factūq; eē ita dicendī morem me castor a uiro dici in nullo uetere scripto inueniri.

Verbis antiquissimis: relictisq; & desitis minime utendum.

Cap. vii.
Verbis

u **E**rbis uti: aut nimie obsoletis exculcatifq; aut insolentibus nouitat ifq; dura & illepida: par esse delictū ur̄. Sed molestius equidem: culpatusq; eē arbitror: uerba noua incognita: iaudita dicere q̄ inuulgata & sordētia. Noua aut uideri dico etiā ea quæ sunt iustitata: & desita: tametsi sint uetusta. Est adeo id uitiū plerūq; se ræ eruditiois: quā græci $\delta\psi\mu\epsilon\theta\iota\epsilon\gamma$. i. tardidiscētiā appellāt: ut quod nunq̄ didiceris: diu ignoraueris: quū id scire aliquādo cœperis magnifacias. Quo in loco quumq; & quacunq; in re dicere: ueluti Romæ nobis presentibus: uetus celebratusque homo in causis: sed repētina & quali tumultuaria doctrina præditus: quū apud præfectū urbis uerba faceret: & dicere uellet inopi quendā: miseriq; uictu uiuere & furfurcum panē esitare: uinūq; eructū: & fetidum potare. Hic inquit eques romanus apludam edit: & floces bibit. Aspexerūt omnes qui aderāt alius aliū: primo tristiores turbato: & requirēte uultu: quidnam illud utriusq; uerbi foret. Post deinde quali nescio quid thulce: aut gallice dixisset uniuersi riserunt. Legerat autē ille apludā ueteres rusticos frumētī **apluda** furfurem dixisse. Idq; a Plauto in comœdiā: si ea Plauti est: quæ astraba inscripta est: positū esse. Itē floces audierat prisca uoce significare uini facem e uinaceis expressam **Floces** sicuti fraces ex oleis. Idq; apud Ceciliū i polymenis legerat: eaq; sibi duo uerba ad ora **uini.** tionum ornamenta seruauerat. Alter quoq; a lectionibus: id genus paucis $\epsilon\mu\epsilon\iota\pi\omicron\kappa\omicron\tau$ **Fraces** $\lambda\omicron\varsigma$ id est infinitus: & insolens: & ieruditus: quum aduersarius causam differri postu **olei.** laret inquit succurre. Quonā usq; nos bouinator hic demoretur: atq; id uoce magna ter quater ue in clamauit Bouinator. Commurmuratio fieri cœpta est a plerisq; qui ad erant: quasi monstrum uerbi admirantibus. At ille iactans & gestiens. Non enim Lu **Bouina** cilium inquit legistis: qui tergiuersatorem bouinatorem dicit. Est autem in Lucilii. xi. **tor** uersus hic.

Hic strigosus: bouinatorq; ore improbus duro.

Quid senserit: dixeritq; M. Cato De albino: qui homo romanus græca orōne res romanas uenia sibi ante eius linguæ imperitiæ petita composuit. **Cap. viii.**

Uste uenusteq; admodū reprehēdissē dicit Au. Albinū. M. Cato albinusq; **Aulus** **Albinus** **M. Ca** **to** **i** cū. L. Lucullo consul fuit res romanas orōne græca scriptitauit. In eius histo **ria** **principio** **scriptū** **est** **ad** **hanc** **sententiā.** Nemine succedere sibi conuenire siqd in his libris parū cōposite: aut minus elegāter scriptū foret. Nam sum inqt homo romanus natus in latio græca oratio a nobis alienissima est. Ideoq; ueniam: gratiamq; male existimationis: siqd esset erratū postulauit: eam quū legisset. M. Cato. Ne tu inqt Aule nimīū nugatores: quū maluisti culpā depresari: q̄ culpa uacare. Nam petere ueniam solemus: aut quum imprudentes errauimus: aut quum compulli peccauimus. Tibi inquit oro te quis perpulit ut id cōmitteres: quod prius q̄ faceres: peteres ut igno sceretur. Scriptum est hoc in libro Cornelii Nepotis de illustribus libris.

Historia de legatis Mileti & Demosthene rhetore in libris Critolai repta. **Cap. ix.**

Ritolaus scripsit legatos mileto publicæ rei causa uenisse athenas fortasse an **d** **dixerit** **auxilii** **petēdi** **gratia.** Tum qui pro sese uerba facerent quos uisumerat **aduocasse.** Aduocatos uū erat mēdatū: uerba pro milesiis ad populū fecisse **Demo** **sthenes** Demosthenē milesiōrū postulatū acriter respondisse: neq; milesiōs auxilio dignos ne q; ex republica id esse contendisse. Rem in posterū diem prolatam: legatos ad Demo sthenē uenisse: magnoq; opere orasse uti cōtra ne diceret. Eū pecuniā petiuisse: & quā

tum petiuerat: abstulisse. Postridie quū res agi denuo cepta esset. Demosthenē lana multa collū: ceruicēsq; circūuolutū ad populū prodisse: & dixisse se σὺν ἄρχῳν. i. anginā pati. Eo cōtra milelios loqui nō quire. Tū e populo unū exclamasse. Nō σὺν ἄρχῳν. i. anginā: q; Demosthenes pateret: sed ἀργύρῳ ἀρχῳν. i. argentāginā esse. Ipse etiā Demosthenes: ut itidē Critolaus refert: nō id postea cōcelauit: quin gloriā quoq; sibi assignauit. Nā quū interrogasset Aristodemū actorē fabulā: q̄tum mercedis uti ageret accepisset: & Aristodemus talētū respōdisset. At ego plus iqt̄ accepi ut tacerē.

Aristo-
demus' Quod. C. Gracchus in oratione sua: hīstoriā infra scriptā Demadi rhetorī: nō Demostheni attribuit: uerbaq; ipsius. C. Gracchi relata. Cap. x.

Vod i capite superiore a Critolao scriptū eē diximus: sup Demosthene: id. C.

q Gracchus i orōne: qua legē aufeiam dissuasit i Demadē cōtulit uerbis hīscē

Nā uos qrites: si uelitis sapiētia: atq; uirtute uti: & si quaeritis: neminē nostrū iuenietis sine precio huc pdire. Omnes nos: qui uerba facimus: aliqd petimus. Neq; ullius rei causa quisq; ad nos prodit: nisi ut aliqd auferat. Ego ipse: qui apud uos uerba facio: uti uectigalia uestra augeatis: quo facilius uestra cōmoda: & rēpublicam ad ministrare possitis: nō gratis pdeo. Verū peto a uobis: nō pecuniā: sed bonā existimationē: atq; honorē. Qui pdeūt dissuasuri: ne hanc legē accipiatis: petūt nō honorē a uobis: uerū a Nicomede pecuniā. Qui suadēt ut accipiatis: ii quoq; petūt non a uobis bonā existimationē: uerū a mithridate rei familiaris suae precii: & premiū. Qui autē ex eodē loco atq; ordinē tacent: ii uel acerrimi sunt. Nā ab oibus precii accipiunt: & oīs fallūt. Vos quū putatis eos ab his rebus remotos esse: i partitis bonā existimationē. Legationes autē a regibus: quū putāt eos sua causa reticere: sumptus atq; pecunias maximas prābent uti: ut in terra grācia. Quo in tempore tragcedus gloriā sibi ducebat: talētū magnū: ob unā fabulam datū esse: homo eloquētissimus ciuitatis suae Demades ei respōdisse dicit. Mirū tibi uidetur: si tu eloquēdo talentū quaesisti. Ego ut tacerē: decē talēra a rege accepi. Ibidē nūc isti precia maxima ob tacendum accipiunt.

Verba. P. Nigidii: qb; differre dicit: mentiri & mendacium dicere. Cap. xi.

Erba sunt hāc ipsa. P. Nigidii hominis in studiis bonarū artū prācellentis.

Mētiri
Mēda-
ciū dice-
re u Quē. M. Cicero ingenii doctrinaq; noīe: summe reueritus ē. Inter mendaciū dicere: & mentiri distat. Qui mētiri ipse nō fallit: sed alterū fallere conatur. Qui mendaciū dicit: ipse fallitur. Itē hoc addidit: qui mentitur iquit fallit quantum in se est. Itē hoc quoq; sup eadē re dicit. Vir bonus iquit prāstare debet: ne mētiatur. Prudens: ne mendaciū dicat. Aliter incidit in hominē alterū nō. Varie mehercle: & lepide Nigidius tot sententiās in eandem rem: q̄si aliud: atq; aliud diceret: desperauit.

chrylip Diodorus contra nullum uerbum ambiguum: dubiumq; esse dicit. Cap. xii.

pus.
Diodo-
rus.
c Hrylipp; ait: oē uerbū ambiguum natura eē quoniā ex eodē duo uel plura accipi possunt. Diodorus at cui Crono cognomētū fuit. Nullū iqt̄ uerbū e ambiguum: nec quisq; abiguum dicit: aut lēcit: nec tu aliud dici uideri debet: q̄ qd; si dicere sentit: is q dicit. At quum ego iqt̄ aliud sensi: tu aliud accepisti obscure magis dictū: quā ambigue uideri pōt. Ambigui enī uerbi natura illa esse debuit: ut qui diceret duo uel plura diceret. Nemo autē duo uel plura dicit: qui se sentit unum dicere.

Quid. T. Castritius de uerbis deq; sententiā quadam. C. Gracchi existimauerit.

Quodq;

Quodque esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit.

Cap. xiiii.

Pud. T. Castritium disciplinae rhetoricae doctorem graui atque firmo iudicio uisum
 a legebatur oratio. C. Gracchi in P. popiliū. In eius orationis principio colloca-
 ta uerba sunt accuratius: modulatiusque: quam ueterum oratorum consuetudo fert. Ea
 uerba sicuti dixi composita haec sunt. Quae uos cupide per hosce annos appetistis atque
 uoluistis: ea si temere repudiariis: abesse non potest: quin aut olim cupide appetisse: aut
 nunc temere repudiasse dicamini. Cursus igitur hic: & sonus rotunda uolubilis senten-
 tia: eximia: nos & unice delectabat. Tanto id magis: quod iam tunc. C. Graccho uiro illu-
 stri: & seueri eiusmodi compositione fuisse cordi uidebamus. Sed enim quum eadem ipsa
 uerba saepius petentibus nobis lectitareretur: admouit a Castritio sumus: ut considerate
 mus: quare uis quodue emolumentum eius sententiae foret. Neque pateremur ut aures no-
 strae cadentis apte orationis modis eblandita: aium quoque nobis uoluptate inani pfunde-
 rent. Cumque nos admiratione ista attentiores fecisset. Inspicite inquit penitus quod efficiat
 uerba haec: dicatque mihi quare aliquis uestrum an sit ulla huiusce sententiae aut grauitas
 aut gratia. Quae uos cupide per hosce annos appetistis atque uoluistis: ea temere si re-
 pudiaritis: abesse non potest: quin aut olim cupide appetisse: aut nunc temere repudias-
 se dicamini. Cui. n. oium hominum in mentem non uenit: id perfecto usu uenire: ut quod cupi-
 de appetieritis: cupide appetisse: & quod temere repudiaueris: temere repudiasse dicaris
 At si opinor inquit: ita scriptum esset. Quae uos per hosce annos appetistis: atque uoluistis ea
 nunc si repudiariis: abesse non potest: quoniam aut olim cupide appetisse: aut nunc temere re-
 pudiasse dicamini. Si inquit: ita diceret: grauior. scilicet solidiorque fieret sententia: & acciperet ali-
 quid iustae in audiendo expectationis. Nunc autem uerba haec cupide & temere: in quibus uer-
 bis oem momentum rei est: non in concludenda sententia tantum dicuntur: sed supra quoque nondum de-
 siderata ponunt. Et quae nasci orationis ex ipsa rei conceptione debebat: ante oim quae res:
 postulat dicuntur. Nam qui ita dicit: si hoc feceris: cupide fecisse diceris: rem dicit sensus
 alicuius ratione collectam & confectam. Qui uero ita dicit: si cupide feceris. cupide fecis-
 se diceris non longe secus dicit atque si dicerent si cupide feceris. Haec ego inquit admonui
 non ut. C. Graccho uitio dare. Dii enim mentem meliorem mihi nam si ququam in tam for-
 tis facundia uiro uitium uel erroris esse dici potest. id omne & auctoritas eius exhausit. &
 uenustas consumpsit. Sed uti caueretis ne nos facile perstringeret modulatus aliquis
 currentis facundiae sonitus. Atque ut uim ipsam reum uirtutemque uerborum prius peritaretis
 & siquidem grauis atque integra & sincera sententia diceretur tum si ita uideretur gressibus quo-
 que ipsis orationis gestibus plauderetis. Si uero frigidi & leues & futiles sensus in uerba ap-
 te numerosaque posita includerentur non esse id lecus crederetis quam cum homines insigni
 deformitate ad facienda ridicula imitantur histriones & gestiunt.

Sobria & pulcherrima Romuli regis responsio circa uini calum. Cap. xiiii.

Implicissima suauitate & rei & orationis. L. Piso frugi usus est in primo annali Romu-
 li quum de Romuli regis uita ac uictu scriberet. Ea uerba quae scripsit haec sunt. si sobria
 Eundem Romulum dicunt ad cenam uocatum ibi non multum bibisse quia postridie etas
 negocium haberet. Ei dicunt. Romule si istuc oem homines faciant uinum uilius sit. Is respondit
 immo uero care si quantum quisque uolet bibat: nam ego bibi quantum uolui.

De ludibundo & errabundo atque id genus uerborum productionibus & quae Laberius sic
 amorabundam dixit ut dicitur ludibunda & errabunda. Atque inibi quae Sisenna per ha-

iulcemodi uerbum noua figura usus est.

Amora Aberius in lacu auerno mulierē amantē uerbo inusitatus ficto amorabundā
bundus 1 dixit. Id uerbū Cefellius Vindex in cōmentario lectionū antiquarū ex figura
Noia i scriptū dixit: qua ludibūda: ridibūda: & errabūda dī: ludens & ridens: &
būdu errās. Terētius at Scaurus diuī Adriani tēporibus: grāmaticus uel nobilissimus iter il
 la q̄ de Cefellii erroribus cōposuit: in hoc quoq; uerbo errasse eū scripsit: q̄ idē esse pu
 tauerit: ludēs & ludibūda errās & errabūda: ridēs & ridibūda. Nā ludibūda inquit &
 ridibūda & errabūda ea dī: quā ludētem: uel ridētē: uel errantem agit: aut simulat.
 Sed qua rōne Scaurus adductus sit: ut Cefelliū in eo reprehēderet: nō hercle repieba
 mus. Nō est. n. dubium qn hęc genere ipso dūtaxat idē significant. qd' ea demōstrent
 a qbus pducūtur. Quid est aut ludētē agere: uel imitari: nō intelligere uidere malui
 mus: q̄ i simulare eum tanq̄ ipsum minus intelligentē. Quin magis Scaurū oportuit
 cōmentaria Cefellii criminantē: hoc ab eo prāteritū reqrere qd' nō dixerit: an quid &
 q̄tulū differret a ludibūdo ludēs: & ridibūdo ridens: & errabūdo errās: cæteraq; horū
 similia? An a participialibus uerbis paulū aliqd distaret. & quā omnino uim haberet
 Particula hęc extrema eiusmodi uocabulis addita. Hoc. n. fuit potius reqrendū i istū
 usmodi figurā tractu. Sicuti reqri solet i tumulto: & luculento: & turbulento: uacua
 ne & inanis sic istec pductio: cuiusmodi sunt: q̄ ἀπαγωγῶν. i. deductiones & deri
 uationes græci dicūt. An extrema illa particula habeat aliquid suæ propriæ significatio
 nis. Quū reprehensionē aut illā Scauri notaremus: i memoriā nobis rediit: q̄ Sifēna i
 q̄rto historiā eiusdē figurā uerbo ita usus est. Populabūdu iquit agros ad oppidū
 puenit. Q d' i. significat: quū agros popularet: nō ut Scaurū i consimilibus uerbis ait
 cū populatē ageret: uel cū imitaretur. Sed iquirētibus nobis quā ratio & origo eēt
 huiuscemodi figurā: populabūdu: & latabūdu: & laudibūdu: & errabūdu: mul
 torūq; aliorū id gēus uerborū: ἐπὶ ὁ λῶς. i. ἰγέιοσε & apte hercle Apollinaris noster si
 bi uideri ait: particulā istam postremā: in qua uerba talia exeūt uim: & copiā: & quali
Lata abūdantiā rei: cuius id uerbū esset demōstrare. Vt latabūdu is dicatur: q̄ abunde lae
būdu tus sit: & errabūdu: q̄ longo atq; abūdātī errore sit. Cæteraq; oīa ex ea figura ita dici
Errabū ostendit: ut productio hęc & extremitas: largam & fluentem uim: & copiā declarat.
du Quod græcorum quorundam uerborum difficillima est in latinam linguam mu
 tatio: uelut quod græca dicitur ὁ λῶς ἰγέιοσε.

Cap. xvi.

Dicimus saepe animū ad uocabula rerū non paucissima: q̄ neq; singulis uer
a bis: ut a græcis: neq; si maxime pluribus eas res uerbis dicamus tam dilucide
 tamq; apte demōstrari latīna orōne possunt: q̄ græci ea dicunt prius uocib⁹.
 Nupetiā quū allatus esset ad nos Plutarchi liber: & eius libri indicē legissemus: q̄ erat
 περὶ ὁ λῶς ἰγέιοσε. i. de negociatiōe & curiositate: p̄cōtanti cuipiā: q̄ & Iarū
 & uocū græcarū exps fuit. Cuiusnā liber: & q̄ de re scriptus esset. Nomē quidē scripto
 ris statim dixim⁹. Rē de qua scriptū fuit dīcturi: hæsīm⁹. Ac tū primo: quia non satis
 cōmode opinabar interpretaturū esse: si dicerē de negociositate: aliud i stitui apud me
 exqrere: q̄ ut dī: uerbum de uerbo expressum eēt. Nihil erat prorsus qd' aut meminim⁹
 sem legere me: aut si etiā uellē fingere: qd' non insigniter asperū: absurdū durūq; esset si
 ex multitudine & negocio uerbū unū cōpingerem. Sicuti multiuga dicimus: & mul
 ticoloria & multiformia. Sed nō minus illepide ita diceretur q̄ si interpretari uoce una
 uelis

uelis $\omega\delta\lambda\upsilon\phi\iota\lambda\iota\alpha\upsilon$. i. multorum amicitia: aut $\omega\delta\lambda\upsilon\tau\pi\delta\omega\iota\alpha\upsilon$. i. multiples ac varios mores: aut $\omega\delta\lambda\upsilon\sigma\alpha\rho\kappa\iota\alpha\upsilon$. i. corpulentia. Quãobrem quã diuile tacit⁹ cogitãdo fuissẽ respõdi tandẽ nõ uideri mihi significari eã rem posse uno noie. Et iccirco iũcta orõne qd uellet græcũ id uerbũ parauerã dicere. Ad multas igitur res aggressio: earq; oĩum res: actio $\omega\delta\lambda\upsilon\omega\rho\alpha\gamma\mu\omicron\varsigma\upsilon\eta\eta\upsilon$ inq; græcã dẽ de q; hũc libz cõpositũ esse inscriptio ista indicat. Tum ille opicis uerbis meis ichoatis: & icõditis abductus uirtutẽ qdẽ eẽ $\omega\delta\lambda\upsilon\omega\rho\alpha\gamma\mu\omicron\varsigma\upsilon\eta\eta\upsilon$. i. curiositatẽ. Hortatur inqt nos pfecto nescio q; hic. Plutarchus ad negocia capeßeda: & ab res obeũdas plurimas cũ idustria: & celeritate. No: mẽq; ipsius uirtutis de q; locuturus eẽ: libro ipsi: sicuti dicit nõ icõmode p̄scripsit. Mĩnime inq; uero: neq; n. ista oĩno uirtus est cuius græco noie argumẽtũ hoc libri demõstrat. Neq; id qd tu opinare: aut ego me dicere sentio: aut Plutarchus facit. Deterret enim nos hoc qdem in libro q; potest maxime ab auaritia: p̄miscuaq; & non necessaria rerum eiusmodi plurmarz: & cogitatione: & petitiõne. Sed inq; tui erroris culpam esse intelligo in mea scilicet facundia: qui ne pluribus quĩdem uerbis potuerim nõ obsecurissime dicere: quod a græcis perfectissime uno uerbo & planissime dicitur.

Quid significat in ueteribus prætorum edictis: quod flumina retanda publice redempta habent.

Cap. xvii.

Dicta ueterum prætorz sedẽtibz forte nobis in bibliotheca templi Traiani: & aliud quid requirẽtibz: quã in manus incidissent legere: atq; cognoscere libitũ est. Tũ in quodã edicto antiquiore ita scriptũ inuenimus. Qui flumina retãda publice redẽpta hebẽt: si quis eoz ad me adductus fuerit: qui dicatur: q; eũ ex lege locationis facere oportuerit. nõ fecisse. Retãda igitur qd esset quærebat. Dixit ibi quispiam nobiscũ sedens amicus meus in libro se Caii de origine uocabuloz septimo legisse. Retas uocari arbores: quã aut ex ripis fluminum corruerent: aut in alueis eorum extarent: appellataz esse a retibus: qd prætereuntes naues impedirent: & qua si retinerent. Iccirco sese arbitrari: retanda flumina locari solita esse: idest purgãda: ne quid aut more: aut periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret.

Retas
Retam
da fla
mina

Qua pœna draco atheniẽsis in legibus quas populo Atheniẽsi scripsit: fures afficeret. Et qua postea Solon: & qua item decẽuiri nostri: qui. xii. tabulas scripserunt. At que inibi adscriptum: q; apud ægyptios furta licita: & permissa sũt. Apud lacedæmonios autem cũ studio quoq; affectata: & pro exercitio utili celebrata. Ac præterea. M. Catonis de puniẽdis furtis digna memoria sententia.

Cap. xviii.

Raco atheniẽsis uir bonus: multa q; esse prudẽtia existimatus iurisq; diuini & humani peritus fuit. Is draco leges: qbus athẽiẽses uterẽtur primus oĩum tulit in illis legibus furẽ cuiuscunq; modi furti supplicio capitis puniendum esse: & alia pleraq; nimis seuerè censuit: sanxitq;. Eius igitur leges: quoniã uidebantur ipendio acerbiores: nõ decreto: iussuq; sed tacito: illitteratoq; atheniẽsiũ cõsensu obliteratae sunt. Postea legibus aliis mĩnoribus a Solone cõpositis usũ sũt. Is Solõ ex se ptem aliis inclytis sapientibus fuit. Is sua lege in fures: non ut draco antea mortis: sed dupli pœna uindicandũ existimauit. Decẽuiri aut nostri qui post reges exactos leges quibus populus Romanus uteretur: in. xii. tabulis scripserunt. Neq; pari seueritate in puniẽdis oĩum genẽz furibus: neq; remissa nimis lenitate usũ sunt. Nã furẽ qui manifesto furto prehensus esset: tũ demũ occidi pmiserũt: si aut quum faceret furtũ: nox es

Draco
legisla
tor
Solon

set: aut interdiu le telo: quū præhēderetur: defenderet. Ex cæteris autē manifestis furi-
 bus liberos uerberari: addicq; iusserūt ei: cui factū furtū esset: si modo id luci fecissent
 neq; se telo defendissent: seruos itē furti manifesti prehenso uerberib; affici: & ex sa-
 xo præcipitari: sed pueros impuberes prætoris arbitrato uerberari uoluerunt: noxāq;
 ab his factā sanciri. Ea quoq; furta: quæ per lancem: liciūq; cōcepta essent: peride ac si
 manifesta forēt uīdicauerūt. Sed nunc a lege illa decēuirali discessum est. Nā si q; su-
 p manifesto furto iure: & ordie experiri uelit: actio i quadruplū datur. Manifestū au-
 tem furtū est: ut ait Masurius: qd deprehēditur. dum fit faciendi finis est quū platum
 ē: quo ferri cœperat. Furtū cōceptū: item oblati: tripli pœna est. Sed quod sit oblatum
 quod cōceptū: & pleraq; alia ad eā rem. ex egregiis ueterū moribus accepta: neq; inu-
 tilia cognitu: neq; iniucūda: qui legere uolent. inuenient Sabinū lib;: cui titulus est de
 furtis. In quo id quoq; scriptū est. qd uulgo inopinatum. Nō hoīum tātū neq; rerum
 mouentū. quæ auferri occulte. & surripī possunt. sed fundi quoq; & ædium fieri fur-
 tū. Cōdemnatū quoq; furti colonū qui fundo quē cōduxerat uendito possessione eius
 dominum interuertisset. Atq; id etiā. qd magis inopinabile est. Sabinus dicit. Furem
 esse hoīs iudicatum: qui quū fugitiuus præter oculos domini forte iret: obtētū togæ tā-
 q̄ se amiciēs: ne uideretur a domino obstitisset. Aliis deinde furis oībus: quæ nec mani-
 festa appellantur: pœnā imposuerunt dupli. Id etiā memini legere me i libro Aristōis
 iure cōsulti: aut quāq; i docti uiri: apud ueteres ægyptios: qd genus hoīes cōstat i arti-
 bus reperiendis solertes extitisse: & i cognitione rer; idagāda sagaces: furta oīa fuisse
 licita & ipunita. Apud lacedæmonios quoq; sobrios illos: & acres uiros cuius rei non
 adeo ut ægyptiis fides lōginqua est. nō pauci: neq; ignobiles scriptores. q moribus le-
 gibusq; eor; memoriā cōdiderūt. ius atq; usus fuisse furādī dicūt. Idq; a iuuetate eor;
 nō ob turpia lucra: neq; ad sumptū libidini præbendū comparādūue opulentiā sed pro
 exercitio: disciplinaq; rei bellicæ factitatū. Q d & furādī solertia. & assuetudo acueret.
 obfirmaretq; aios adolescentiū: & ad isidiar; astus. & ad uigilādi tolerantiā & obrepē-
 di celeritatem. Etenim. M. Cato in orōne. quā de præda militibus diuidenda scripsit.
 uehemētibus. & illustribus uerbis de ipunitate peculatus. atq; licētia conquiritur. Ea
 uerba quoniā nobis ipensæ placuerūt adscripsimus. Fures iqt priuator; furto; i ner-
 uo: atq; i cōpedibus. atate agunt. Fures publici in auro atq; in purpura. Quā caste au-
 tē. & q̄ religiose a prudētissimis uiris qd esset furtū. definitū sit. prætereundū nō puto
 Neq; eū solū esse furē putet: q occulte tollit: aut clam surripit. Verba sunt Sabinū ex
 libro iuris ciuilib; secūdo. Qui alienā rem attrectauit: quum id se iuito domino facere
 iudicare deberet: furti tenetur. Itē alio capite. Qui alienū tacens: lucri faciendi causa
 sustulit: furti abstrigitur: siue cuius sit siue nescit. Hæc quidem sic in eo: quo nūc dixi
 libro Sabinus scripsit: de rebus furti faciendi causa attrectatis. Sed meminisse debe-
 mus secūdū ea quæ supra scripsi: furtū sinī ulla quoq; attrectatiōe fieri posse: sola mē-
 te: atq; aīo: ut furtū fiat: annitēte. Quo circa ne id quidem Sabinus dubitare se ait. qn
 dominus furti sit. condemnandus: qui seruo suo uti furtum faceret imperauit.

AVLI GELII NOCTIVM ATTICARVM
 COMMENTARII LIBER DVQDECIMVS.

Dissertatio Phauorini philosophi: qua suasit nobili scēminæ ut liberos quos pepe-
 risset: nō nutricum adhibita;: sed suo sibi lacte aleret.

Caput primum.
 nunciatum